

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö VM093:00/2013

Lausunto metropolihallintoa koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta sekä siihen liittyvästä valtioneuvoston asetuksesta koskien metropolihallinnon valtionavustuksia

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa metropolihallintoa koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta sekä siihen liittyvästä valtioneuvoston asetuksesta koskien metropolihallinnon valtionavustuksia. Hallituksen esitysluonnos on vielä tässä vaiheessa virkamiesesitys.

Esityksen pääasiallinen sisältö

Nyt lausunnon kohteena oleva kokonaisuus metropolihallintoa koskevaksi lainsäädännöksi on jatkoa väliraportille ja siinä esitetyille vaihtoehdoille.

Väliraportissa esitettiin kaksi vaihtoehtoista mallia.

1. Vähimmäistehtävät malli. Metropolihallinto hoitaisi pääosin strategisia ja osin operatiivisia tehtäviä (joukkoliikenne ja rakennuttamispalvelu), hallintomallina pakkokuntayhtymä ja rahoitusmallina kuntien maksuosuudet. Väliraportin ehdotuksen mukaan vähimmäistehtävät -mallin alueeksi esitetään 16 kuntaa.

2. Laaja malli. Metropolihallinto hoitaa laajasti sekä strategisia että operatiivisia tehtäviä (edellisten lisäksi mm. jätehuolto ja vesihuolto), hallintomallina olisi kuntaa suuremmalla alueella järjestetty itsehallinto ja rahoituksen järjestämiseksi säädettäisiin metropolihallinnolle verotusoikeus. Väliraportissa laajan mallin alueeksi esitetään tiiviimpää 10 kunnan joukkoa.

Lausunnolla olevan virkamiesesityksen ratkaisut ovat seuraavat:

- metropolihallinnolle osoitetaan esisijaisesti strategisia tehtäviä,
- metropolihallinto hoitaa alueen julkisen liikenteen
- hallintomallina on pakkokuntayhtymä, mutta sen päätöksenteko perustuu kuitenkin suorilla vaaleilla valittavaan metropolivaltuustoon,
- rahoitus järjestetään kuntien maksuosuuksina (ei omaa verotusoikeutta)
- metropolihallin piiriin tulee 14 pääkaupunkisedun kuntaa ja mahdollisesti, kuntien niin halutessa myös Lohja ja Porvoo

Esityksen tavoitteena on koota ja järjestää metropolialueen maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevien tehtävien hoitaminen metropolihallinnolle. Lain tarkoituksena on myös luoda edellytyksiä metropolialueen kuntarajat ylittävälle kansanvaltaiselle päätöksenteolle ja edistää alueen sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävää kehitystä ja vahvistaa alueen kansainvälistä kilpailukykyä ja elinvoimaa.

Metropolihallinnon ylintä päätösvaltaa käyttäisi metropolialueen kuntien asukkaiden neljäksi vuodeksi kerrallaan metropolivaaleilla valitsema metropolivaltuusto. Ensimmäiset metropolivaalit pidettäisiin metropolialueella lain voimaantuloa seuraavien kunnallisvaalien yhteydessä.

Metropolihallinto hoitaisi metropolialueella sille edellä tarkoitetuissa erityislaeissa säädettyjä tehtäviä maankäytön, asumisen, liikenteen, aluekehittämisen ja ympäristöpalvelujen toimialoilla. Näihin asioihin vaikuttavana tärkeimpänä työvälineenä metropolihallinnolla olisi metropolikaava ja siihen sisältyvä toteuttamishjelma. Metropolihallinnon tehtävänä olisi tämän lisäksi metropolialueen asunto- ja maapolitiikan strateginen suunnittelu ja kehittäminen sekä ilman laadun seuranta, ilmastonmuutoksen strategiatyö ja seututiedon ylläpito ja tuottaminen. Lisäksi metropolihallinto voisi tarjota jäsenkunnilleen vuokra-asuntotuotannon rakennuttamispalveluja. Metropolihallinto voisi hoitaa myös sille erikseen säädettyjä muita tehtäviä.

SDP:n näkemykset

SDP pitää välttämättömänä, että hallituksen rakennepoliittisen ohjelman (29.8.2013) mukainen metropolihallinto toteutetaan osana ohjelman muita toimenpiteitä, joilla varmistetaan metropolialueen kilpailukyky, estetään segregatiota sekä tehostetaan maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelua ja toteutusta.

Hallitus linjasi 28.8.2014 budjettiriihen yhteydessä, että metropolialueelle perustetaan metropolihallinto erityisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen ongelmien ratkaisemiseksi. Metropolihallinto käynnistyy vuoden 2017 kunnallisvaalien yhteydessä.

Tämän pohjalta asiaa on valmisteltu Hallinnon ja aluekehityksen ministerivaliokunnan ohjauksessa. Hallituksen esitysluonnos on budjettiriihessä ja valiokunnassa syntyneiden kompromissien mukainen.

Vaikka kompromissit eivät kaikilta osilta vastaa SDP:n näkemyksiä metropolihallinnon tehtävistä, puolue näkee tärkeäksi, että hallitus tekee pikaisesti esityksensä eduskunnalle lausuttavana olevan esityksen mukaisesti, jotta nykyisellä eduskunnalla olisi mahdollista käsitellä ja päättää asiasta.

Metropolihallinnon toteutumisen siirtyminen merkitsisi talouden vahvimman veturin, metropolialueen kehityksen hidastumista. Tässä tilanteessa, jossa maan talouden lähivuosien kehitys on varsin hidasta, tähän ei ole varaa.

Metropolihallinnon tehtävissä korostuu aivan oikein alueen strategisen tason päätöksenteko. Tätä tukee se, että metropolihallinnolla on välineet käytännössä varmistaa strategioiden toteutuminen. Nämä ovat metropolikaava ja sen ohjausvoimaltaan vahva toteuttamisosa sekä julkisen liikenteen suunnittelu ja sen operatiivinen hoito. Kun tähän liittyy metropolisopimusmenettely, jossa kunnat ja valtio sopivat metrohallinnon kanssa siitä, miten ne kaikki parhaalla tavalla osaltaan edistävät metropolialueen kehitystä, on uskottavaa, että metropolihallinto voi käytännössä toteuttaa sen perustamiselle asetetut tavoitteet.

SDP toteaa kuitenkin erityisesti esityksen heikkoutena, että metropolihallinnon tehtävissä alueen asuntotuotannon osalta metropolihallinnon välineet ja toimivalta jäävät liian ohuiksi. Metropolihallinto ei siten voi osaltaan riittävän tehokkaasti vaikuttaa siihen, että alueen korkeat asumiskustannukset voitaisiin saada kohtuulliseksi näkyvissä olevassa tulevaisuudessa.

Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisen sinänsä tarpeellinen uudistaminen ei poista metropolihallinnon perustamistarvetta. Sosiaali- ja terveystalvelujen uudelleen järjestelyt eivät juuri vaikuta metropolihallinnon perustamisen tarpeeseen tai tavoitteiden toteutumiseen. Vaikka nyt seudulla tehtyjen kuntarakennemuudistusselvityksien mukaisia kuntien yhdistymisiä ei voi pitää kovin todennäköisinä, ei niiden toteutuminenkaan poistaisi metropolihallinnon tarvetta.

Lähtökohtaisesti metropolivaltuuston vaali tulisi toteuttaa niin, että valittavat päättäjät saavat mandaatin koko vaalialueelta. On kuitenkin tärkeää, että metropolivaltuustossa toteutuu myös alueellinen edustavuus. Siten lakiluonnoksessa oleva metropolivaltuuston vaalitapa on perusteltu.

Kuntien maksuosuuksien määrittelyssä on perusteltua, että rahoituksesta sovitaan metropolisopimuksessa kuntien, valtion ja metropolihallinnon välillä, koska pääosa rahoituksesta tarvitaan julkisen liikenteen hoitamiseen ja siitä asukkaiden saama hyöty jakautuu epätaisisesti eri kuntien välillä. Jatkossa, kun metropolihallinnon toiminta vakiintuu, niin ainakin osa sen rahoituksesta voidaan hoitaa kiinteistöveron tuotolla. Tämä edellyttäisi alueen kuntien kiinteistöverotasojen tasaamista. Tämä edesauttaisi metropolihallinnon maankäyttö- ja asuntopolitiikan tehokasta kehittämistä.

Helsingissä 22.1.2015

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
Finlands Socialdemokratiska Parti r.p.